

סוגיה טז: קריאת התורה במועדים

**

רקע

סוגייתנו קובעת את הקריאה בכל אחד מהמועדים.

מקורות

- א. ל: -לא: "מתני' בפסח קורין בפרשת המועדות... וסימן לדבר רחבעם בן שלמה"
 ב. תוס' ד"ה ושאר, והאידינא, במנחה, למחר, ראש, קללות
 רי"ף י: -יא. באלפס, "מתני' בפסח קורין בפרשת המועדות... ובעצרת על פירות האילן"
 ר"ן ד"ה מתני' בפסח, ומדאמרי', גרסי', יו"ט, מתני' בחנוכה
 רמב"ם הל' תפילה פי"ג הל' א-ב, ז-יט
 ג. שו"ע סי' תפח סע' ג ומשנה ברורה
 סי' תצ סע' א, ה-ו ומשנה ברורה
 סי' תצד סע' א-ב ומשנה ברורה
 סי' תקנט סע' ד ומשנה ברורה
 סי' תקפד סע' ב ומשנה ברורה [בעיקר: סק"ח]
 סי' תרא סע' א ומשנה ברורה
 סי' תרכא סע' א ומשנה ברורה [בעיקר סק"ד]
 סי' תרכב סע' ב ומשנה ברורה
 סי' תרנט ומשנה ברורה [בעיקר: סק"ד]
 סי' תרסב סע' ג ומשנה ברורה [בעיקר: סק"ד]
 סי' תרסג סע' א, ג ומשנה ברורה [בעיקר: סק"ד]
 סי' תרסח סע' ב ומשנה ברורה
 סי' תרסט ומשנה ברורה
 סי' תרפד ומשנה ברורה [בעיקר: ס"ק ג, ח, יד, יז]
 סי' תרצג סע' ד ומשנה ברורה
 סי' תכה סע' א-ב ומשנה ברורה [בעיקר: ס"ק ד, ח, יב]
 סי' תכח סע' ד, ו, ח ומשנה ברורה

הסבר הסוגיה

”משה תיקן להם לישראל שיהו קוראין בכל מועד ענינו”.

[רמב”ם הל’ תפילה פי”ג ה”ח]

משה תיקן להם לישראל שיקראו בתורה בענין המועד, ועל פי תקנה זו קבעו חכמים את הקריאה במועדים. חכמים לא קבעו את הקריאה בצורה מחייבת, ולכן אנו מוצאים הבדלים בין הקריאה שתיקנו התנאים, לבין הקריאה שנהגו בתקופת האמוראים לבין הקריאה שנהגים בזמננו.

המשנה [ל:]: אומרת שבפסח קוראים פרשת המועדות של תורת כהנים [פרשת אמר], ואביי [לא:] אומר שנוהגים לקרוא ”משכו וקחו לכם צאן” [שמות יב].

המשנה [ל:]: אומרת שבשבעות קוראים בפרשת המועדות בדברים [פרק טז], והגמ’ [לא:] אומרת שנוהגים לקרוא בפרשת מתן תורה [שמות כ].

המשנה [ל:]: אומרת שבראש השנה קוראים ”בחדש השביעי באחד לחדש” מתוך פרשת המועדות שבויקרא [פרק כג], והגמ’ [לא:] אומרת שביום הראשון קוראים ”וה’ פקד את שרה” [בראשית כא], וביום השני קוראים בפרשת העקדה [בראשית כב].

ניתן לפרש שיש הבדל שיטתי בין קריאת התורה במשנה לבין קריאת התורה שנהגו בה האמוראים. קריאת התורה שבמשנה היא קריאה בהלכות המועד, והאמוראים נהגו לקרוא בספור מעשה המועד. בפסח קוראים על יציאת מצרים, בשבעות על מתן תורה ובראש השנה על שרה שנפקדה ביום זה, ופרשת העקדה שזכרונה עולה בראש השנה.

המשנה [ל:]: אומרת שבתעניות קוראים ברכות וקללות, ומפרש רש”י [לא:] ד”ה ברכות וקללות]: ”ברכות וקללות דאם בחקותי להודיע שעל עסקי החטא באה פורענות לעולם ויחזרו בתשובה וינצלו מצרה שהן מתענין עליה”. אנו לא נוהגים לקרוא פרשה זו בתעניות ציבור אלא קוראים ”ויחל משה” [שמות לב, יא]. קריאה שאינה מוזכרת בגמ’, אלא במסכת סופרים [פי”ז ה”ז].

מדברי הרא”ש [סי’ י] משמע שמנהגנו שונה מהקריאה המובאת במשנה, אבל הרמב”ם [הל’ תפילה פי”ג הי”ח] מפרש, שהמשנה עוסקת בתעניות גשמים בלבד, ומסכת סופרים עוסקת בתעניות שאנו מתענים על מה שאירע לאבותינו.

הראשונים מצטטים שני מנהגים נוספים שאנו נוהגים ובגמ’ אינם מוזכרים:

א. קריאת מפטיר במוסף היום. המשנה מזכירה קריאה במוסף היום בחול המועד סוכות בלבד. לא ניתן ללמוד משם לשאר המועדים, כיוון שבסוכות אין קריאה אחרת, ובקריאת המוסף מקיימים את תקנת משה לקרוא בענין המועד. תוס’ [ד”ה ושאר] כותב שמקור המנהג מתורתם של הגאונים, אך הרמב”ם מביאו כדין ולא כ”נהגו העם”. הראב”ה [ח”ב סי’ תקפב] מביא מקור מירושלמי שאינו נמצא לפנינו, שקוראים במועדים במוסף היום.

ב. קריאת הפטרה לפני תשעה באב ב"תלתא דפורענותא" ולאחריו ב"שבע דנחמתא".